

Собир Бахриддинович Усмонов

Собир Бахриддинович Усмонов – Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университетининг Илмий котиби – филология фанлари номзоди, доцент. У 1957 йилнинг 5 январида Самарқанд вилоятининг Каттакўрғон туманидаги сўлим “Мойбулок” даҳасида таваллуд топган.

Самарқанд давлат университетини аъло баҳоларга тамомлагач, 1979 йилда Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг йўлланмаси билан Жиззах давлат педагогика институтига ўз фаолиятини бошлади. 1985-88 йилларда Ўзбекистон Фанлар академияси А.С. Пушкин номидаги Тил ва адабиёт институтининг аспирантурасида таҳсил олди. Устози – таниқли ўзбек тилшуноси профессор Б.Ўринбоев раҳбарлигида “Ҳозирги ўзбек тилининг гиппологик терминологияси” мавзусида тадқиқот олиб борди ва аспирантура муддати тугамасидан, диссертация муҳокамага қўйилди. 1988 йилнинг 24 октябрида диссертация илмий жамоатчилик томонидан юқори баҳоланди ва муваффақиятли ҳимоя қилинди.

Мақсадли аспирантура поёнига етгач, С.Усмонов яна Жиззах давлат педагогика институтининг “Ўзбек тилшунослиги” кафедрасига ўқитувчи қилиб ишга юборилди.

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги йўлланмаси билан 1994 йилда Ўзбекистон Республикаси Президенти И.Каримов ташаббуслари ва қарори билан таъсис этилган Самарқанд давлат чет тиллар институтига Илмий котиб вазифасига ўтказилди. Орадан кўп ўтмай, С.Усмонов Тошкент давлат университети(ҳозирги ЎзМУ) докторантурасига юборилди. 1996-99 йилларда мазкур даргоҳнинг докторантурасида таҳсил олди.

1998-2014 йилга қадар Тошкент давлат юридик институти “Ўзбек ва рус тиллари” кафедраси доценти вазифасида фаолият кўрсатди.

Институт раҳбарияти кафедрага тегишли бўлган “Юристининг нутқ маданияти” предмети юзасидан намунавий ўқув дастури ва дарслик ёзиш масъулятини у ишлаётган кафедра ўқитувчилари зиммасига юклади. Кафедра йиғилиши ўтказилди ва бу юксак, шарафли ва айти пайтда масъулиятли вазифа С.Усманов зиммасига тушди. Ҳар бир мутахассисликнинг ўзига хос лингвистик хусусиятлари – лексикаси, терминологияси, синтактик қурилиши, стилистик жиҳатлари бўлади. Намунавий дастур шу шартлар асосида тайёрланди ва муҳокамадан ўтказилди.

Юристар аудиториясида тўпланган тажрибалар нималарга алоҳида эътибор бериши кераклиги ҳақида С.Усманов тасаввурларини шакллантирди. Иш бошланди.

Собир Усманов бу борада кўп изланди. У нутқ ва нутқнинг юристар ҳаётидаги ўрни, юридик терминология, қонун тили, суд нутқи, прокурорнинг айблов нутқи, суд нотиклиги каби масалалар юзасидан билганларини қоғозга туширарди, вақти-вақти билан тилшунослар ва юристар ҳамкорлигида маслаҳатлашиб ҳам оларди.

“Дарслик – дастуриламал бўлиши керак. Бўлғуси юристарга фойдаси тегмайдиган дарсликнинг кимга кераги бор? Тил ва нутқнинг юрист ҳаётидаги ўрни ҳақидаги фикрларни бўлғуси юристарнинг руҳиятига сингдириш лозим. Шундай дарслик бўлсинки, у келажакда юристининг стол китобига айлансин”. Мана шу шарт, мана шу ўғит С.Усмановнинг онгу шуурига қаттиқ жойлашиб қолди.

Юристар беҳато ёзиши, беҳато сўзлаши лозим деган мезон унинг бутун вужудига кириб қолди ва шу мезон асосида ишлади ва яшади. Ва ниҳоят “Юристининг нутқ маданияти” – бу борадаги биринчи дарслик нашрдан чиқди ва дунё юзини кўрди. Дарслик муаллифи 2007 йилда Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Халқ таълими вазирлиги ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Истеъдод” жамғармаси эълон қилган танловда “Йилнинг энг яхши дарслиги муаллифи” ғолибига айланди.

Бундан ташқари, С.Усманов катор йиллардан буён қонун тили, юридик тил, юридик терминология, юристнинг нутқ маданияти масалалари билан шуғулланиб келади. Натижада унинг “Юристнинг нутқ маданияти” (2005; 2007), “Юристлар учун ўзбек тили” (2012) дарсликлари, шунингдек, “Davlat tilida ish yuritish” (2008; 2011), “Юридик тил амалиёти”(2012) ўқув қўлланмалари, “Тафаккур маҳсуллари”(2004), “Конституция – халқ хоҳиш-иродасининг олий ифодаси” (2011) рисоалари ҳамда “Аёл – ҳаёт гултожи”(2011) тазкираси; “Yuristning nutq madaniyati”(2018) дарслиги(А. Муҳаммадиев билан ҳаммуаллифликда), “Yurist nutqi amaliyoti”(2019) ўқув қўлланмаси(Ш. Зиёмухамедова билан ҳаммуаллифликда), “Типологическая терминология современного узбекского языка” (2022) монографияси нашр этилди.

Шуни алоҳида таъкидлаш ўринлики, Собир Усманов томонидан тайёрланган ва нашр этилган 5 та ўқув адабиёти - уч дарслик: “Юристнинг нутқ маданияти” (2005; 2007), “Юристлар учун ўзбек тили” (2012), “Yuristning nutq madaniyati”(2018)(А. Муҳаммадиев билан ҳаммуаллифликда) ва икки ўқув қўлланма: “Davlat tilida ish yuritish” (2011), “Yurist nutqi amaliyoti”(2019)(Ш. Зиёмухамедова билан ҳаммуаллифликда) Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг грифини олган ва Республикамизнинг талабалари ва коллежлар ҳамда лицейларнинг ўқувчиларига дастуриламал бўлиб хизмат қилиб келяпти.

С.Усманов 2014 йилнинг августидан Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университетининг Илмий котиби вазифасида ишлаб келмоқда.

“Илмий кенгаш - университетнинг олий органи, унинг фаолиятини Университет доирасида парламент даражасига кўтариш С.Усмановнинг эзгу мақсадидир. У ўз ишига жуда жиддий қарайди, Илмий кенгаш фаолияти билан боғлиқ ҳар бир ҳужжатни сифатли тайёрланишига эътибор қаратади. Университет илмий салоҳиятини кўтариш унинг орзу умидига айланган.

У ҳамон илмий изланишда. Ҳозирги кунда “Суд нутқи”, “Дипломатия – бу санъат” ўқув қўлланмалари ва “Ўзбек дипломатик энциклопедияси” китоблари устида ишламоқда.